కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ షష్ఠ కాణ్డే చతుర్థః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ యజ్ఞేన వై ప్రజాపతిః ప్రజా అసృజత తా ఉపయడ్భిరేవాఽసృజత యదుపయజ ఉపయజతి ప్రజా ఏవ తద్యజమానః సృజతే జఘనార్ధాదవ ద్యతి జఘనార్ధాద్ధి ప్రజాః ప్రజాయన్తే స్థవిమతోఽవ ద్యతి స్థవిమతో హి ప్రజాః ప్రజాయన్తేఽసమ్భిన్దన్నవ ద్యతి ప్రాణానామసమ్భేదాయ న పర్యావర్తయతి యత్పర్యావర్తయేదుదావర్తః ప్రజా గ్రాహుకః స్యాథ్సముద్రం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ రేత [౧] ఏవ తద్దధాత్యన్తరిక్షం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహాఽన్తరిక్షేణైవాఽస్మై ప్రజాః ప్ర జనయత్యన్తరిక్షగ్గ్ హ్యను ప్రజాః ప్రజాయన్తే దేవగ్ం సవితారం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ సవితృప్రసూత ఏవాఽస్మై ప్రజాః ప్ర జనయత్యహోరాత్రే గచ్ఛ స్వాహేత్యాహాఽహోరాత్రాభ్యామేవాఽస్మై ప్రజాః ప్ర జనయత్యహోరాత్రే హ్యను ప్రజాః ప్రజాయన్తే మిత్రావరుణౌ గచ్ఛ స్వాహే- [౨] త్యాహ ప్రజాస్వేవ ప్రజాతాసు ప్రాణాపానౌ దధాతి సోమం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ సౌమ్యా హి దేవతయా ప్రజా యజ్ఞం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ ప్రజా ఏవ యజ్ఞియాః కరోతి ఛన్దాగ్ంసి గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ పశవో వై ఛన్దాగ్ంసి పశూనేవావ రున్ధే ద్యావాపృథివీ గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ ప్రజా ఏవ ప్రజాతా ద్యావాపృథివీభ్యాముభయతః పరి గృహ్ణాతి నభో [౩] దివ్యఙ్గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ ప్రజాభ్య ఏవ ప్రజాతాభ్యో వృష్టిం ని యచ్ఛత్యగ్నిం వైశ్వానరం గచ్ఛ స్వాహేత్యాహ ప్రజా ఏవ ప్రజాతా అస్యాం ప్రతి ష్ఠాపయతి ప్రాణానాం వా ఏషోఽవ ద్యతి యోఽవద్యతి గుదస్య మనో మే హార్ది యచ్ఛేత్యాహ ప్రాణానేవ యథాస్థానముప హ్వయతే పశోర్వా ఆలబ్ధస్య హృదయగ్ం శుగృచ్ఛతి సా హృదయశూల- [౪] మభి సమేతి యత్పృథివ్యాగ్ం హృదయశూలముద్వాసయేత్పృథివీగ్ం శుచాఽర్పయేద్యదప్స్వపః

శుచాఽర్పయేచ్ఛుష్కస్య చాఽఽర్ద్రస్య చ సంధావుద్వాసయత్యుభయస్య శాన్త్యై యం ద్విష్యాత్తం ధ్యాయేచ్ఛుచైవైనమర్పయతి॥[४]
*రేతో మిత్రావరుణౌ గచ్ఛ స్వాహా నభో హృదయశూలన్త్వాత్రిగంశచ్చ॥**6.4.1**॥*

దేవా వై యజ్ఞమాగ్నీధ్రే వ్యభజన్త తతో యదత్యశిష్యత తదబ్రువన్వసతు ను న ఇదమితి తద్వసతీవరీణాం వసతీవరిత్వం తస్మిన్ప్రాతర్న సమశక్నువన్తదప్సు ప్రావేశయన్తా వసతీవరీరభవన్వసతీవరీర్గృహ్ణాతి యజ్ఞో వై వసతీవరీర్యజ్ఞమేవాఽఽరభ్య గృహీత్వోప వసతి యస్యాఽగృహీతా అభి నిమ్రోచేదనారబ్ధోఽస్య యజ్ఞస్స్యా [६] ద్యజ్ఞం వి చ్ఛిన్ద్యాజ్జ్యోతిష్యా వా గృహ్ణీయాద్ధిరణ్యం వాఽవధాయ సశుక్రాణామేవ గృహ్ణాతి యో వా బ్రాహ్మణో బహుయాజీ తస్య కుమ్భ్యానాం గృహ్ణీయాథ్స హి గృహీతవసతీవరీకో వసతీవరీర్గృహ్ణాతి పశవో వై వసతీవరీః పశూనేవాఽఽరభ్య గృహీత్వోప వసతి యదన్వీపం తిష్ఠన్గృహ్ణీయాన్నిర్మార్గుకా అస్మాత్పశవః స్యుః ప్రతీపం తిష్ఠన్గృహ్ణాతి ప్రతిరుధ్యైవాఽస్మై పశూన్గృహ్ణాతీన్ద్రో [౭] వృత్రమహన్థ్సోఽ ౧ పో౽ ౨ ఽభ్యమ్రియత తాసాం యన్మేధ్యం యజ్ఞియగం సదేవమాసీత్తదత్యముచ్యత తా వహన్తీరభవన్వహన్తీనాం గృహ్ణాతి యా ఏవ మేధ్యా యజ్ఞియాః సదేవా ఆపస్తాసామేవ గృహ్ణాతి నాఽన్తమా వహన్తీరతీయాద్యదన్తమా వహన్తీరతీయాద్యజ్ఞమతి మన్యేత న స్థావరాణాం గృహ్ణీయాద్వరుణగృహీతా వై స్థావరా యథ్స్థావరాణాం గృహ్ణీయా- [౮] ద్వరుణేనాఽస్య యజ్ఞం గ్రాహయేద్యద్వై దివా భవత్యపో రాత్రిః ప్ర విశతి తస్మాత్తామ్రా ఆపో దివా దదృశ్రే యన్నక్తమ్భవత్యపోఽహః ప్ర విశతి తస్మాచ్చన్ద్రా ఆపో నక్తం దదృశ్రే ఛాయాయై చాఽఽతపతశ్చ సంధౌ గృహ్ణాత్యహోరాత్రయోరేవాఽస్మై వర్ణం గృహ్ణాతి హవిష్మతీరిమా ఆప ఇత్యాహ హవిష్కృతానామేవ గృహ్ణాతి హవిష్మాగం అస్తు [౯] సూర్య ఇత్యాహ సశుక్రాణామేవ గృహ్ణాత్యనుష్టుభా గృహ్ణాతి వాగ్వా అనుష్టుగ్వాచైవైనాః సర్వయా గృహ్ణాతి

చతుష్పదయర్చా గృహ్ణాతి త్రిః సాదయతి సప్త సం పద్యన్తే సప్తపదా శక్వరీ పశవః శక్వరీ పశూనేవాఽవ రున్ధేఽస్మై వై లోకాయ గార్హపత్య ఆ ధీయతేఽముష్మా ఆహవనీయో యద్గార్హపత్య ఉపసాదయేదస్మింల్లోకే పశుమాన్థ్స్యాద్యదాహవనీయేఽముష్మిం- [౧౦] ల్లోకే పశుమాన్థ్స్యాదుభయోరుప సాదయత్యుభయోరేవైనం లోకయోః పశుమన్తం కరోతి సర్వతః పరి హరతి రక్షసామపహత్యా ఇన్ద్రాగ్నియోర్భాగధేయీః స్థేత్యాహ యథాయజురేవైతదాగ్నీధ్ర ఉప వాసయత్యేతద్వై యజ్ఞస్యాఽపరాజితం యదాగ్నీధ్రం యదేవ యజ్ఞస్యాఽపరాజితం తదేవైనా ఉప వాసయతి యతః ఖలు వై యజ్ఞస్య వితతస్య న క్రియతే తదను యజ్ఞగ్ం రక్షాగ్స్యవ చరన్తి యద్వహన్తీనాం గృహ్ణాతి క్రియమాణమేవ తద్యజ్ఞస్య శయే రక్షసామనన్వవచారాయ న హ్యేతా ఈలయన్త్యా తృతీయసవనాత్పరి శేరే యజ్ఞస్య సన్తత్యై॥[౧౧]

స్యాదిన్ద్రో గృహ్ణీయాదస్త్వముష్మిన్క్రియతే షడ్విగ్ంశతిశ్చ||**6.4.2**||

బ్రహ్మవాదినో వదన్తి స త్వా అధ్వర్యుః స్యాద్యః సోమముపావహరన్థ్సర్వాభ్యో దేవతాభ్య ఉపావహరేదితి హృదే త్వేత్యాహ మనుష్యేభ్య ఏవైతేన కరోతి మనసే త్వేత్యాహ పితృభ్య ఏవైతేన కరోతి దివే త్వా సూర్యాయ త్వేత్యాహ దేవేభ్య ఏవైతేన కరోత్యేతావతీర్వై దేవతాస్తాభ్య ఏవైనగ్ం సర్వాభ్య ఉపావహరతి పురా వాచః [౧౨] ప్రవదితోః ప్రాతరనువాకముపాకరోతి యావత్యేవ వాక్తామవ రున్ధేఽపోఽగ్రేఽభివ్యాహరతి యజ్ఞో వా ఆపో యజ్ఞమేవాఽభి వాచం వి సృజతి సర్వాణి చ్ఛన్దాగ్స్యన్వాహ పశవో వై ఛన్దాగ్ంసి పశూనేవాఽవ రున్ధే గాయత్రియా తేజస్కామస్య పరి దధ్యాత్త్రిష్టుభేన్ద్రియకామస్య జగత్యా పశుకామస్యాఽనుష్టుభా ప్రతిష్ఠాకామస్య పఙ్క్త్యా యజ్ఞకామస్య విరాజాఽన్నకామస్య శృణోత్వగ్నిః సమిధా హవం [౧౩] మ ఇత్యాహ సవితృప్రసూత ఏవ దేవతాభ్యో నివేద్యాఽపోఽచ్ఛైత్యప ఇష్య హోతరిత్యాహేషితగ్ం హి కర్మ క్రియతే మైత్రావరుణస్య

చమసాధ్వర్యవా ద్రవేత్యాహ మిత్రావరుణౌ వా అపాం నేతారౌ తాభ్యామేవైనా అచ్ఛైతి దేవీరాపో అపాన్నపాదిత్యాహాఽఽహుత్యైవైనా నిష్క్రీయ గృహ్ణాత్యథో హవిష్కృతానామేవాఽభిఘృతానాం గృహ్ణాతి [౧౪] కార్షిరసీత్యాహ శమలమేవాఽఽసామప ప్లావయతి సముద్రస్య వోఽక్షిత్యా ఉన్నయ ఇత్యాహ తస్మాదద్యమానాః పీయమానా ఆపో న క్షీయన్తే యోనిర్వై యజ్ఞస్య చాత్వాలం యజ్ఞో వసతీవరీర్హోతృచమసం చ మైత్రావరుణచమసం చ సగ్గ్ంస్పర్శ్య వసతీవరీర్వ్యానయతి యజ్ఞస్య సయోనిత్వాయాథో స్వాదేవైనా యోనేః ప్ర జనయత్యధ్వర్యోఽవేరపా 3 ఇత్యాహోతేమనన్నమురుతేమాః పశ్యేతి వావైతదాహ యద్యగ్నిష్టోమో జుహోతి యద్యుక్థ్యః పరిధౌ ని మార్ష్టి యద్యతిరాత్రో యజుర్వదన్ప్ర పద్యతే యజ్ఞక్రతూనాం వ్యావృత్త్యై॥[౧౫]

వాచో హవమభిఘృతానాజ్గృహ్ణాత్యుత పఞ్చవిగ్ంశతిశ్చ||**6.4.3**||

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవ ఇతి గ్రావాణమా దత్తే ప్రసూత్యా అశ్వినోర్బాహుభ్యామిత్యాహాఽశ్వినౌ హి దేవానామధ్వర్యూ ఆస్తాం పూష్ణో హస్తాభ్యామిత్యాహ యత్యై పశవో వై సోమో వ్యాన ఉపాగ్ంశుసవనో యదుపాగ్ంశుసవనమభి మిమీతే వ్యానమేవ పశుషు దధాతీన్ద్రాయ త్వేన్ద్రాయ త్వేతి మిమీత ఇన్ద్రాయ హి సోమ ఆహ్రియతే పఞ్చ కృత్వో యజుషా మిమీతే [౧౬] పఞ్చాక్షరా పఙ్క్తిః పాఙ్క్తో యజ్ఞో యజ్ఞమేవాఽవ రున్ధే పఞ్చ కృత్వస్తూష్ణీం దశ సం పద్యన్తే దశాక్షరా విరాడన్నంవిరాడ్విరాజైవాఽన్నాద్యమవ రున్ధే శ్వాత్రాః స్థ వృత్రతుర ఇత్యాహైష వా అపాగ్ం సోమపీథో య ఏవం వేద నాఽప్స్వార్తిమార్ఛతి యత్తే సోమ దివి జ్యోతిరిత్యాహైభ్య ఏవైనం [౧౭] లోకేభ్యస్సం భరతి సోమో వై రాజా దిశోఽభ్యధ్యాయథ్స దిశోఽను ప్రాఽవిశత్ప్రాగపాగుదగధరాగిత్యాహ దిగ్భ్య ఏవైనగ్ం సమ్భరత్యథో దిశ ఏవాస్మా అవ రున్ధేఽమ్బ ని ష్వరేత్యాహ కాముకా ఏనగ్గ్ స్త్రియో భవన్తి య ఏవం వేద యత్తే

సోమాదాభ్యం నామ జాగృవీత్యా- [౧౦] హైష పై సోమస్య సోమపీథో య ఏవం వేద న సౌమ్యామార్తిమార్ఛతి ఘ్నన్తి వా ఏతథ్సోమం యదభిషుణ్వన్త్యగ్ంశూనప గృహ్ణాతి త్రాయత ఏపైనం ప్రాణా వా అగ్ంశవః పశవః సోమోఽగ్ంశూన్పునరపి సృజతి ప్రాణానేవ పశుషు దధాతి ద్వౌద్వావపి సృజతి తస్మాద్ద్వౌద్వౌ ప్రాణాః||[౧౬]

యజుషా మిమీత ఏనజ్ఞాగృవీతి చతుశ్చత్వారిగ్ంశచ్చ||6.4.4||

ప్రాణో వా ఏష యదుపాగ్ంశుర్యదుపాగ్శ్వగ్రా గ్రహా గృహ్యన్తే ప్రాణమేవాఽను ప్ర యన్త్యరుణో హ స్మాఽఽహౌపవేశిః ప్రాతఃసవన ఏవాఽహం యజ్ఞగ్ం సగ్గ్ స్థాపయామి తేన తతః సగ్గ్స్థితేన చరామీత్యష్టౌ కృత్వోఽగ్రేఽభి షుణోత్యష్టాక్షరా గాయత్రీ గాయత్రం ప్రాతఃసవనం ప్రాతఃసవనమేవ తేనాఽఽప్నోత్యేకాదశ కృత్వో ద్వితీయమేకాదశాక్షరా త్రిష్టుప్త్రైష్టుభం మాధ్యందినగ్ం [౨౦] సవనం మాధ్యందినమేవ సవనం తేనాఽఽప్నోతి ద్వాదశ కృత్వస్తృతీయం ద్వాదశాక్షరా జగతీ జాగతం తృతీయసవనం తృతీయసవనమేవ తేనాఽఽప్నోత్యేతాగ్ం హ వావ స యజ్ఞస్య సగ్గ్స్థితిమువాచాఽస్కన్ద్యాయాఽస్కన్నగ్ం హి తద్యద్యజ్ఞస్య సగ్గ్స్థితస్య స్కన్దత్యథో ఖల్వాహుర్గాయత్రీ వావ ప్రాతఃసవనే నాఽతివాద ఇత్యనతివాదుక ఏనమ్భ్రాతృవ్యో భవతి య ఏవం వేద తస్మాదష్టావష్టౌ [౨౧] కృత్వోఽభిషుత్యం బ్రహ్మవాదినో వదన్తి పవిత్రవన్తోఽన్యే గ్రహా గృహ్యన్తే కిం పవిత్ర ఉపాగ్ంశురితి వాక్పవిత్ర ఇతి బ్రూయాద్వాచస్పతయే పవస్వ వాజిన్నిత్యాహ వాచైపైనం పవయతి వృష్ణో అగ్ంశుభ్యామిత్యాహ వృష్ణో హ్యేతావగ్ంశూ యౌ సోమస్య గభస్తిపూత ఇత్యాహ గభస్తినా హ్యేనం పవయతి దేవో దేవానాం పవిత్రమసీత్యాహ దేవో హ్యేషః [౨౨] సన్దేవానాం పవిత్రం యేషాం భాగోఽసి తేభ్యస్త్వేత్యాహ యేషాగ్ హ్యేష భాగస్తేభ్య ఏనం గృహ్ణాతి స్వాఙ్కృతోఽసీత్యాహ ప్రాణమేవ స్వమకృత మధుమతీర్న ఇషస్కృధీత్యాహ సర్వమేవాఽస్మా ఇదగ్గ్ స్వదయతి విశ్వేభ్యస్త్వేన్ద్రియేభ్యో దివ్యేభ్యః పార్థివేభ్య

ఇత్యాహోభయేష్వేవ దేవమనుష్యేషు ప్రాణాన్దధాతి మనస్త్వా- [౨౩] ఽష్ట్విత్యాహ మన
ఏవాఽశ్నుత ఉర్వన్తరిక్షమన్విహీత్యాహాఽన్తరిక్షదేవత్యో హి ప్రాణః స్వాహా త్వా సుభవః
సూర్యాయేత్యాహ ప్రాణా వై స్వభవసో దేవాస్తేష్వేవ పరోఽక్షం జుహోతి దేవేభ్యస్త్వా
మరీచిపేభ్య ఇత్యాహాఽఽదిత్యస్య వై రశ్మయో దేవా మరీచిపాస్తేషాం తద్భాగధేయం తానేవ
తేన ప్రీణాతి యది కామయేత వర్షుకః పర్జన్యః [౨౪] స్యాదితి నీచా హస్తేన ని
మృజ్యాద్వృష్టిమేవ ని యచ్ఛతి యది కామయేతాఽవర్షుకః స్యాదిత్యుత్తానేన ని
మృజ్యాద్వృష్టిమేవోద్యచ్ఛతి యద్యభిచరేదముం జహ్యథ త్వా హోష్యామీతి
బ్రూయాదాహుతిమేవైనం ప్రేప్సన్ హన్తి యది దూరే స్యాదా
తమితోస్తిష్ఠేత్ప్రాణమేవాఽస్యాఽనుగత్య హన్తి యద్యభిచరేదముష్య [౨౫] త్వా ప్రాణే
సాదయామీతి సాదయేదసన్నో వై ప్రాణః ప్రాణమేవాఽస్య సాదయతి షడ్భిరగ్ంశుభిః
పవయతి షడ్వా ఋతవ ఋతుభిరేవైనం పవయతి త్రిః పవయతి త్రయ ఇమే లోకా
ఏభిరేవైనం లోకైః పవయతి బ్రహ్మవాదినో వదన్తి కస్మాత్సత్యాత్త్రయః పశూనాగ్ం
హస్తాదానా ఇతి యత్త్రిరుపాగ్ంశుగ్ం హస్తేన విగృహ్ణాతి తస్మాత్త్రయః పశూనాగ్ం
హస్తాదానాః పురుషో హస్తీ మర్కటః॥[౨౬]

మాధ్యన్దినమష్టావష్టావేష మనస్త్వా పర్జన్యోఽముష్య పురుషో ద్వే చ **||6.4.5||**

దేవా వై యద్యజ్ఞేఽకుర్వత తదసురా అకుర్వత తే దేవా ఉపాగ్ంశౌ యజ్ఞగ్ం
సగ్గ్స్థాప్యమపశ్యన్తముపాగ్ంశౌ సమస్థాపయన్తేఽసురా వజ్రముద్యత్య దేవానభ్యాయన్త తే
దేవా బిభ్యత ఇన్ద్రముపాఽధావన్తానిన్ద్రోఽన్తర్యామేణాఽన్తరధత్త
తదన్తర్యామస్యాఽన్తర్యామత్వం యదన్తర్యామో గృహ్యతే భ్రాతృవ్యానేవ
తద్యజమానోఽన్తర్ధత్తేఽన్తస్తే [౨౭] దధామి ద్యావాపృథివీ అన్తరుర్వన్తరిక్షమిత్యాహైభిరేవ
లోకైర్యజమానో భ్రాతృవ్యానన్తర్ధత్తే తే దేవా అమన్యన్తేన్ద్రో వా ఇదమభూద్యద్వయగ్గ్ స్మ

ఇతి తేఽబ్రువన్మఘవన్నను న ఆ భజేతి సజోషా దేవైరవరైః పరైశ్చేత్యబ్రవీద్యే చైవ దేవాః పరే యే చాఽవరే తానుభయానన్వాభజథ్సజోషా దేవైరవరైః పరైశ్చేత్యాహ యే చైవ దేవాః పరే యే చాఽవరే తానుభయా- [౨౦] నన్వాభజథ్సజోషా దేవైరవరైః పరైశ్చేత్యాహ యే చైవ దేవాః పరే యే చాఽవరే తానుభయానన్వాభజత్యన్తర్యామే మఘవన్మాదయస్వేత్యాహ యజ్ఞాదేవ యజమానన్నాఽన్తరేత్యుపయామగృహీతోఽసీత్యాహాఽపానస్య ధృత్యై యదుభావపవిత్రౌ గృహ్యేయాతాం ప్రాణమపానోఽను న్యృచ్ఛేత్ప్రమాయుకః స్యాత్పవిత్రవానన్తర్యామో గృహ్యతే [౨౧] ప్రాణాపానయోర్విధృత్యై ప్రాణాపానౌ వా ఏతౌ యదుపాగ్ంశ్వన్తర్యామౌ వ్యాన ఉపాగ్ంశుసవనో యఙ్కామయేత ప్రమాయుకః స్యాదిత్యసగ్గ్స్పృష్టౌ తస్య సాదయేద్వ్యానేనైవాఽస్య ప్రాణాపానౌ వి చ్ఛినత్తి తాజక్ప్ర మీయతే యఙ్కామయేత సర్వమాయురియాదితి సగ్గ్స్పృష్టౌ తస్య సాదయే ద్వ్యానేనైవాఽస్య ప్రాణాపానౌ సం తనోతి సర్వమాయురేతి||[30]

త ఉభయాన్గృహ్యతే చతుశ్చత్వారిగ్ంశచ్చ||6.4.6||

వాగ్వా ఏషా యదైన్ద్రవాయవో యదైన్ద్రవాయవాగ్రా గ్రహా గృహ్యన్తే వాచమేవాఽను ప్ర యన్తి వాయుం దేవా అబ్రువన్థ్సోమగ్ం రాజానగ్ం హనామేతి సోఽబ్రవీద్వరం వృణై మదగ్రా ఏవ వో గ్రహా గృహ్యాన్తా ఇతి తస్మాదైన్ద్రవాయవాగ్రా గ్రహా గృహ్యన్తే తమఘ్నన్థ్సోఽపూయత్తం దేవా నోపాఽధృష్ణువన్తే వాయుమబ్రువన్నిమన్నః స్వదయే- [30] తి సోఽబ్రవీద్వరం వృణై మద్దేవత్యాన్యేవ వః పాత్రాణ్యుచ్యాన్తా ఇతి తస్మాన్నానాదేవత్యాని సన్తి వాయవ్యాన్యుచ్యన్తే తమేభ్యో వాయురేవాఽస్వదయత్తస్మాద్యత్పూయతి తత్ప్రవాతే వి షజన్తి వాయుర్హి తస్య పవయితా స్వదయితా తస్య విగ్రహణన్నాఽవిన్దన్సాఽదితిరబ్రవీద్వరం వృణా అథ మయా వి గృహ్ణీధ్వం మద్దేవత్యా ఏవ వః సోమాః- [౩౨] సన్నా అసన్నిత్యుపయామగృహీతోఽసీత్యాహాఽదితిదేవత్యాస్తేన యాని హి

దారుమయాణి పాత్రాణ్యస్యైతాని యోనేః సమ్భూతాని యాని మృన్మయాని సాక్షాత్తాన్యస్యై తస్మాద్దేవమాహ వాగ్వై పరాచ్యవ్యాకృతాఽవదత్తే దేవా ఇన్ద్రమబ్రువన్నిమాం నో వాచం వ్యాకుర్వితి సోఽబ్రవీద్వరం వృణై మహ్యం చైవైష వాయవే చ సహ గృహ్యాతా ఇతి తస్మాదైన్ద్రవాయవః సహ గృహ్యతే తామిన్ద్రో మధ్యతోఽవక్రమ్య వ్యాకరోత్తస్మాదియం వ్యాకృతా వాగుద్యతే తస్మాథ్సకృదిన్ద్రాయ మధ్యతో గృహ్యతే ద్విర్వాయవే ద్వౌ హి స వరావవృణీత॥[33]

స్పదయ సోమాస్పహోఽష్టావిగ్ంశతిశ్చ||**6.4.7**||

మిత్రం దేవా అబ్రువన్థ్సోమగ్ం రాజానగ్ం హనామేతి సోఽబ్రవీన్నాఽహగ్ం సర్వస్య వా అహం మిత్రమస్మీతి తమబ్రువన్ హనామైవేతి సోఽబ్రవీద్వరం వృణై పయసైవ మే సోమగ్గ్ శ్రీణన్నితి తస్మాన్మైత్రావరుణం పయసా శ్రీణన్తి తస్మాత్పశవోఽపాఽక్రామన్మిత్రః సన్క్రూరమకరితి క్రూరమివ ఖలు వా ఏషః [34] కరోతి యః సోమేన యజతే తస్మాత్పశవోఽప క్రామన్తి యన్మైత్రావరుణం పయసా శ్రీణాతి పశుభిరేవ తన్మిత్రగ్ం సమర్ధయతి పశుభిర్యజమానం పురా ఖలు వాఽపైవం మిత్రోఽవేదప మత్క్రూరం చక్రుషః పశవః క్రమిష్యన్తీతి తస్మాదేవమవృణీత వరుణం దేవా అబ్రువన్త్వయాఽగ్ంశభువా సోమగ్ం రాజానగ్ం హనామేతి సోఽబ్రవీద్వరం వృణై మహ్యం చై- [35] వైష మిత్రాయ చ సహ గృహ్యాతా ఇతి తస్మాన్మైత్రావరుణః సహ గృహ్యతే తస్మాద్రాజ్ఞా రాజానమగ్ంశభువా ఘ్నన్తి వైశ్యేన వైశ్యగ్ం శూద్రేణ శూద్రన్న వా ఇదం దివా న నక్తమాసీదవ్యావృత్తం తే దేవా మిత్రావరుణావబ్రువన్నిదం నో వి వాసయతమితి తావబ్రూతాం వరం వృణావహా ఏక ఏవాఽఽవత్పూర్వో గ్రహో గృహ్యాతా ఇతి తస్మాదైన్ద్రవాయవః పూర్వో మైత్రావరుణాద్గృహ్యతే ప్రాణాపానౌ హ్యేతౌ యదుపాగ్శ్వన్తర్యామౌ మిత్రోఽహరజనయద్వరుణో రాత్రిం తతో వా ఇదం

వ్యాచ్ఛద్యసై మైత్రావరుణో గృహ్యతే వ్యుష్ట్యై||[౩౬]

*ఏష వైన్ద్రవాయవో ద్వావిగ్ంశతిశ్చ||**6.4.8**||*

యజ్ఞస్య శిరోఽచ్ఛిద్యత తే దేవా అశ్వినావబ్రువన్భిషజౌ వై స్థ ఇదం యజ్ఞస్య శిరః ప్రతి ధత్తమితి తావబ్రూతాం వరం వృణావహై గ్రహ ఏవ నావత్రాపి గృహ్యతామితి తాభ్యామేతమాశ్వినమగృహ్ణన్తతో వై తౌ యజ్ఞస్య శిరః ప్రత్యధత్తాం యదాశ్వినో గృహ్యతే యజ్ఞస్య నిష్కృత్యై తౌ దేవా అబ్రువన్నపూతౌ వా ఇమౌ మనుష్యచరౌ [౩౭] భిషజావితి తస్మాద్బ్రాహ్మణేన భేషజం న కార్యమపూతో హ్యే౭ షోఽమేధ్యో యో భిషక్తౌ బహిష్పవమానేన పవయిత్వా తాభ్యామేతమాశ్వినమగృహ్ణన్తస్మాద్బహిష్పవమానే స్తుత ఆశ్వినో గృహ్యతే తస్మాదేవం విదుషా బహిష్పవమాన ఉపసద్యః పవిత్రం వై బహిష్పవమాన ఆత్మానమేవ పవయతే తయోస్త్రేధా భైషజ్యం వి న్యదధురగ్నౌ తృతీయమప్సు తృతీయం బ్రాహ్మణే తృతీయన్తస్మాదుదపాత్ర- [౩౮] ముపనిధాయ బ్రాహ్మణం దక్షిణతో నిషాద్య భేషజం కుర్యాద్యావదేవ భేషజం తేన కరోతి సమర్ధుకమస్య కృతమ్భవతి బ్రహ్మవాదినో వదన్తి కస్మాథ్సత్యాదేకపాత్రా ద్విదేవత్యా గృహ్యన్తే ద్విపాత్రా హూయన్త ఇతి యదేకపాత్రా గృహ్యన్తే తస్మాదేకోఽన్తరతః ప్రాణో ద్విపాత్రా హూయన్తే తస్మాద్ద్వాద్వా బహిష్టాత్ప్రాణాః ప్రాణా వా ఏతే యద్ద్విదేవత్యాః పశవ ఇడా యదిడాం పూర్వాన్ద్విదేవత్యేభ్య ఉపహ్వయేత [౩౯] పశుభిః ప్రాణానన్తర్దధీత ప్రమాయుకః స్యాద్ద్విదేవత్యాన్భక్షయిత్వేడాముప హ్వయతే ప్రాణానేవాఽఽత్మన్ధిత్వా పశూనుప హ్వయతే వాగ్వా ఐన్ద్రవాయవశ్చక్షుర్మైత్రావరుణః శ్రోత్రమాశ్వినః పురస్తాదైన్ద్రవాయవమ్భక్షయతి తస్మాత్పురస్తాద్వాచా వదతి పురస్తాన్మైత్రావరుణం తస్మాత్పురస్తాచ్చక్షుషా పశ్యతి సర్వతః పరిహారమాశ్వినం తస్మాథ్సర్వతః శ్రోత్రేణ శృణోతి ప్రాణా వా ఏతే యద్ద్విదేవత్యా [౪౦] అరిక్తాని పాత్రాణి సాదయతి తస్మాదరిక్తా అన్తరతః ప్రాణా యతః ఖలు వై యజ్ఞస్య

వితతస్య న క్రియతే తదను యజ్ఞగ్ం రక్షాగ్గ్స్యవ చరన్తి యదరిక్తాని పాత్రాణి సాదయతి
క్రియమాణమేవ తద్యజ్ఞస్య శయే రక్షసామనన్వవచారాయ దక్షిణస్య
హవిర్ధానస్యోత్తరస్యాం వర్తన్యాగ్ం సాదయతి వాచ్యేవ వాచం దధాత్యా తృతీయసవనాత్పరి
శేరే యజ్ఞస్య సన్తత్యై॥[౪౦]
మనుష్యచరావుదపాత్రముపప్యాయేత ద్విదేవత్యాష్షట్చత్వారిగ్ంశచ్చ॥**6.4.9**॥

బృహస్పతిర్దేవానాం పురోహిత ఆసీచ్ఛణ్డామర్కావసురాణాం బ్రహ్మణ్వన్తో దేవా
ఆసన్బ్రహ్మణ్వన్తోఽసురాస్తేఽ ౨ ఽన్యోఽన్యన్నాఽశక్నువన్నభిభవితుం తే దేవాః
శణ్డామర్కావుపాఽమన్త్రయన్త తావబ్రూతాం వరం వృణావహై గ్రహావేవ నావత్రాపి
గృహ్యేతామితి తాభ్యామేతౌ శుక్రామన్థినావగృహ్ణన్తతో దేవా అభవన్పరాఽసురా యస్యైవం
విదుషః శుక్రామన్థినౌ గృహ్యేతే భవత్యాత్మనా పరా- [౪౧] ఽస్య భ్రాతృవ్యో భవతి తౌ దేవా
అపనుద్యాఽఽత్మన ఇన్ద్రాయాఽజుహవురపనుత్తౌ శణ్డామర్కౌ సహాఽమునేతి బ్రూయాద్యం
ద్విష్యాద్యమేవ ద్వేష్టి తేనైనౌ సహాఽప నుదతే స ప్రథమః సఙ్కృతిర్విశ్వకర్మేత్యేవైనావాత్మన
ఇన్ద్రాయాఽజుహవురిన్ద్రో హ్యేతాని రూపాణి కరిక్రదచరదసౌ వా ఆదిత్యః శుక్రశ్చన్ద్రమా
మన్థ్యపిగృహ్య ప్రాఞ్చౌ ని- [౪౩] ష్క్రామతస్తస్మాత్ప్రాఞ్చౌ యన్తౌ న పశ్యన్తి
ప్రత్యఞ్చావావృత్య జుహుతస్తస్మాత్ప్రత్యఞ్చౌ యన్తౌ పశ్యన్తి చక్షుషీ వా ఏతే యజ్ఞస్య
యచ్ఛుక్రామన్థినౌ నాసికోత్తరవేదిరభితః పరిక్రమ్య జుహుతస్తస్మాదభితో నాసికాం చక్షుషీ
తస్మాన్నాసికయా చక్షుషీ విధృతే సర్వతః పరి క్రామతో రక్షసామపహత్యై దేవా వై యాః
ప్రాచీరాహుతీరజుహవుర్యే పురస్తాదసురా ఆసన్తాగ్స్తాభిః ప్రా- [౪౪] ఽణుదన్త యాః
ప్రతీచీర్యే పశ్చాదసురా ఆసన్తాగ్స్తాభిరపానుదన్త ప్రాచీరన్యా ఆహుతయో హూయన్తే
ప్రత్యఞ్చౌ శుక్రామన్థినౌ పశ్చాచ్చైవ పురస్తాచ్చ యజమానో భ్రాతృవ్యాన్ప్ర ణుదతే
తస్మాత్పరాచీః ప్రజాః ప్ర వీయన్తే ప్రతీచీర్జాయన్తే శుక్రామన్థినౌ వా అను ప్రజాః ప్ర

జాయన్తేఽత్త్రిశ్చాఽఽద్యాశ్చ సువీరాః ప్రజాః ప్రజనయన్పరీహి శుక్రః శుక్రశోచిషా [౪౫]
సుప్రజాః ప్రజాః ప్రజనయన్పరీహి మన్థీ మన్థిశోచిషేత్యాహైతా వై సువీరా యా అత్త్రిరేతాః
సుప్రజా యా ఆద్యా య ఏవం వేదాఽత్త్ర్యస్య ప్రజా జాయతే నాఽఽద్యా
ప్రజాపతేరక్ష్యశ్వయత్తత్పరాఽపతత్తద్వికఙ్కతం ప్రాఽవిశత్తద్వికఙ్కతే నాఽరమత తద్యవం
ప్రాఽవిశత్తద్యవేఽరమత తద్యవస్య [౪౬] యవత్వం యద్వైకఙ్కతం మన్థిపాత్రమ్భవతి
సక్తుభిః శ్రీణాతి ప్రజాపతేరేవ తచ్చక్షుః సమ్భరతి బ్రహ్మవాదినో వదన్తి
కస్మాథ్సత్యాన్మన్థిపాత్రగ్ం సదో నాశ్నుత ఇత్యార్తపాత్రగ్ం హీతి
బ్రూయాద్యదశ్నువీతాఽన్ధోఽధ్వర్యుః స్యాదార్తిమార్ఛేత్తస్మాన్నాఽశ్నుతే॥[౪౭]

ఆత్మనా పరా నిష్ప్ర శుక్రశోచిషా యవస్య సప్తత్రిగ్ంశచ్చ||**6.4.10**||

దేవా వై యద్యజ్ఞేఽకుర్వత తదసురా అకుర్వత తే దేవా
ఆగ్రయణాగ్రాన్గ్రహానపశ్యన్తానగృహ్ణత తతో వై తేఽగ్రం పర్యాయన్ యస్యైవం విదుష
ఆగ్రయణాగ్రా గ్రహా గృహ్యన్తేఽగ్రమేవ సమానానాం పర్యేతి రుగ్ణవత్యర్చా భ్రాతృవ్యవతో
గృహ్ణీయాద్భ్రాతృవ్యస్యైవ రుక్త్వాఽగ్రగ్ం సమానానాం పర్యేతి యే దేవా దివ్యేకాదశ
స్థేత్యాహై- [౪౮] తావతీర్వై దేవతాస్తాభ్య ఏవైనగ్ం సర్వాభ్యో గృహ్ణాత్యేష తే
యోనిర్విశ్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్య ఇత్యాహ వైశ్వదేవో హ్యేష దేవతయా వాగ్వై
దేవేభ్యోఽపాఽక్రామద్యజ్ఞాయాఽతిష్ఠమానా తే దేవా వాచ్యపక్రాన్తాయాం తూష్ణీం
గ్రహానగృహ్ణత సాఽమన్యత వాగన్తర్యన్తి వై మేతి సాఽఽగ్రయణం
ప్రత్యాఽగచ్ఛత్తదాగ్రయణస్యాఽఽగ్రయణత్వ- [౪౯] న్తస్మాదాగ్రయణే వాగ్వి సృజ్యతే
యత్తూష్ణీం పూర్వే గ్రహా గృహ్యన్తే యథా థ్సారీయతి మ ఆఖ ఇయతి నాఽప
రాథ్స్యామీత్యుపావసృజత్యేవమేవ తదధ్వర్యురాగ్రయణం గృహీత్వా యజ్ఞమారభ్య వాచం
వి సృజతే త్రిర్హింం కరోత్యుద్గాతౄనేవ తద్వృణీతే ప్రజాపతిర్వా ఏష యదాగ్రయణో

యదాగ్రయణం గృహీత్వా హిం కరోతి ప్రజాపతిరేవ [౫౦] తత్ప్రజా అభి జిఘ్రతి తస్మాద్వత్సం జాతం గౌరభి జిఘ్రత్యాత్మా వా ఏష యజ్ఞస్య యదాగ్రయణః సవనేసవనేఽభి గృహ్ణాత్యాత్మన్నేవ యజ్ఞగ్ం సం తనోత్యుపరిష్టాదా నయతి రేత ఏవ తద్దధాత్యధస్తాదుప గృహ్ణాతి ప్ర జనయత్యేవ తద్బ్రహ్మవాదినో వదన్తి కస్మాత్సత్యాద్గాయత్రీ కనిష్ఠా ఛన్దసాగ్ం సతీ సర్వాణి సవనాని వహతీత్యేష వై గాయత్రియై వత్సో యదాగ్రయణస్తమేవ తదభినివర్తగ్ం సర్వాణి సవనాని వహతి తస్మాద్వత్సమపాకృతం గౌరభి ని వర్తతే॥[౫౦]

ఆహాఽఽగ్రయణత్వం ప్రజాపతిరేతి విగ్ంశతిశ్చ||**6.4.11**||

యజ్ఞేన తా ఉపయజ్భిర్దేవా వై యజ్ఞమాగ్నీధ్రే బ్రహ్మవాదినస్స త్వై దేవస్య గ్రావాణం ప్రాణో వా ఉపాగ్ంశ్వగ్రా దేవా వా ఉపాగ్ంశౌ వాగ్వై మిత్రం యజ్ఞస్య బృహస్పతిర్దేవా వా ఆగ్రయణాగ్రానేకాదశ||**11**||

యజ్ఞేన లోకే పశుమాన్థ్స్యాత్సవనం మాధ్యన్దినం వాగ్వా అరిక్తాని తత్ప్రజా ఏకపఞ్చాశత్॥౫౦॥

యజ్ఞేన ని వర్తతే॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ఇతి షష్ఠ కాణ్డే చతుర్థః ప్రశ్నః॥